

Střípek sedmý

Přírodní jevy a jejich vliv na životy lidí v kronice Jana Hejzelny

Čtvero ročních období vždy pro předky naše, jakož i pro nás důležité bylo a stále jest. Když příznivě nám z vůle Boží příroda nakloněna jest, pak stromoví hojnost plodů svých nám dává. Na polích obilí plnými klasy obtěžkáno a vody v řekách ni příliš, ni málo, jen tak, aby mlýny obilí na mouku semlely. I úkazy na obloze nebeské sledovány předky našimi byly. Věštily zkázu, války, mor; většinou události neradostné v životě předků našich.

Však i Jan Hejzelna ve starých listech cosi zajímavého o přírody chování vyčetl a do kroniky své vepsal.

Léta 1241. Dne **2. února**, když Mikuláš biskup pražský kázal na Hradě pražském, náhlý a prudký vítr se strhl a tak se hrubě zamračilo, že se lidé znáti nemohli. Na mnoha místech v Čechách sníh tak veliký spadl, že ho za paměti lidské nebylo. (Lupac. ex Cosma. Paralip.) Téhož roku dne **6. října** veliké bylo zatmění Slunce a trvalo od hodiny šesté až do deváté, že hvězdy spatřiny byly a lidé soumrak býti se domnívali. (Fabricius)

Roku 1252. Dne **10. července**, spadly kroupy veliké a neslýchané jednak v půl zemi české, a ty, na lidech, na obilí, stromoví i na dobytku znamenité škody zdělaly. Byly tříhrané a tak za celých sedm dní ležely, až potom náhle horko na ně přišlo a z toho rozjižení povodeň i drahota povstala když lidé neměli co jísti. (Lupacius. Hájek fol. 236).

Léta 1255. Téhož léta **30. prosince** po poledni zatmělo se Slunce. Potom byla v Čechách drahota vína, oleje a jiných věcí, též hlad a zemětřesení. (Lupacius).

1258. Byla velmi tvrdá a příkrá zima a led na řece u Prahy byl na dva lokte tlustý a trval až do velikonoci. (Velesl.)

1259 dne **27. ledna**, v první noční bdění, veliké světlo vzešlo, na mnoha místech v zemi české jakoby po zemi šlo, blýskalo se také i hřmělo. Byla toho roku tvrdá zima i draho, tuzí větrové a klášter sionský v Praze na Strahově vyhořel. (Hájek).

Léta 1263 dne **6. srpna** v neděli den po sv. Syxta zatmění Slunce veliké bylo a z toho náramné sucho, drahota i hlad a zvláště v Čechách: strych pšenice platil půldruhého sta peněz, žito sto a dvacetí. (Mechovien. Lib. 3. p. 56.)

Roku 1264 dne **28. ledna**, velicí větrové byli po vší české zemi, mnohá stavení zbořili a množství také stromoví z kořene vyvrátili. (Cosma Paralip.) Téhož léta dne **19. února** strhly se velicí větrové a zvrátily věž na Hradě pražském, na níž zvony visely, i jiná stavení zbořily. (Lupacius). Potom téhož roku **měsíce prosince** veliká povodeň byla v Čechách a z té přišla drahota i hlad.

Léta 1272 dne **12. března**. Most pražský kamenný, který královna Jitka roku 1174 vystavěti dala, se protrhl a to od veliké vody, kteráž z náhlého jihu a deště na Vltavě rozmnožena byla a mnoho kamení také bylo s tou vodou přeč zanešeno. (Hájek).

Léta 1279 dne **12. dubna**. Bylo zatmění Slunce před západem. (Hájek fol. 255).

Léta 1280 dne **3. prosince** strhly se veliký větrové v Čechách, takže mnoho hradů, kostelů i domů v městech zbořily, vsi po polích roznesly, dříví v lesích z kořenů vyvracely. **Ten rok** bylo lacino, po všech téměř zemích korec žita platil 22 peníze, slepice 2 peníze, mandel vajec osm a osm herynků za 1 peníz.

Léta 1283. Dne **26. prosince**. Duha veliká a jasná ukázala se nad Prahou a ztáhši se od zdí městských na poledne přes Vltavu, téměř celé město obklíčila. (Hájek fol. 258). Téhož léta dne **15. ledna**. Krůpěje krve kapaly z nohy obrazu Umučení Páně, u hrobu sv. Lidmily, v kostele sv. Jiří na Hradčanech a to mnoho lidí hodnověrných viděli a jistili. (Cosma Paralip). **Potom** brzo veliké a mnohé těžkosti na zemi českou přišly, náramný mor, drahota a hlad násilný povstal, že místy matky své vlastní děti mordovaly a jedly.

Léta 1298 dne **30. listopadu** bylo veliké zemětřesení ve Vlaších a jinde, množství věží, hradů a domů podvrátilo a veliký počet lidí zařítlo. (Bucholcer.)

Léta 1301. Dne **22. prosince**. Spatřina kometa na znamení štíra, vycházela brzo po západu slunce a před půlnocí zapadala Ocas svůj obracujíc brzo k východu, jednak také na poledne. Trvala patnácte

dnů. Potom byl mor netoliko v Čechách, ale i v Moravi a v Polsku.

Léta 1324. Dne **22. září.** Sníh veliký spadl, kterýž trval 29 nedělí, nebo zima velmi tuhá a příkrá byla, takže mnoho dobytka i lidí zimou pomřelo. (Chron. Thuringiae).

Léta 1334. Dne **23. března.** Sníh veliký spadl v Polště i jinde. Ale ten zas pátého dne sešel a přinesl léto velmi ourodné. (Hájek fol. 301).

Léta 1337 dne **17. února** zatmění Slunce. **Téhož roku** vidány byly dvě komety měsíce června, července a srpna. Potom byl nedostatek chleba a vína. (Lupacius).

Léta 1346. Dne **13. července.** Kobylek množství přiletělo do Čech, kteréžto všecka obilí, sena, trávy a ovotce pohubily. (Lusat. Munt.)

Léta 1348. Dne **25. ledna.** Okolo nešporů zemětřesení v Čechách na mnoha místech bylo, takže lidé na nohách státi nemohli a někde se i stavení bořila. Trvalo za tři hodiny. (Hájek).

Léta 1353. Dne **11. máje.** V sobotu před sv. Duchem byl veliký zimní mráz a nato sněhu dvou loket zvýši napadlo, kterýžto do šestého dne na polích zůstal. Lidé obavující se z toho neúrody a hladu. Ale jakž sníh sešel a země namokla, přišla hojná žeň a neobyčejná úroda. (Crentzheim).

Léta 1367. Dne **3. března.** Povodeň veliká byla na Vltavě u Prahy, takže se v ulici u sv. Jiljí na Starém městě lidé na loďkách plaviti museli. Škody nemalé staly se lidem skrze to rozvodnění. (Cuthen).

Léta 1373 dne **13. března.** Voda veliká byla u Prahy, takže na trhu ovocném v Starém Městě na lodích se vozili a ryby lapali. (Lupacius). **Téhož** 1373 léta byla v Čechách veliká drahota a chleba nedostatek nebo na trhu prodával se strych žita nejprv za 30, za 40, potom i za 60 grošů míšenských. Po hladu, jakž obyčejně, zšel mor, kterýž mnoho lidí v Čechách sklidil. (Chron. Reg. Hradec.)

Léta 1380. Dne **4. máje** začal se mor v Čechách a trval až do měsíce října. A toho roku také myši pojedly téměř všecko obilí na polích, i trávy na lukách, takže neměli lidé co žíti ani síci. (Lupacius).

Léta 1397. Dne **11. ledna,** bylo v Čechách rozvodnění veliké, takže mlynáři pro vysokost vody léta mlíti nemohli a skrze to byl také nedostatek chleba. (Lupacius).

Léta 1409. Dne **7. ledna.** Toho dne a jiných po něm velmi bylo teplo, takže sedláci vorati a síti mohli, zvláště okolo Nymburka. (Lupac.)

Léta 1416. Dne **23. února.** Na úsvitě v Čechách v některých místech přšel sníh krvavý jako cihelné barvy a přikryl zemi jednoho prstu zvýši. (Chron. Mansfeld). **Téhož** léta dne **26. září.** Vidín kříž červený s hadem a mečem krvavým uprostřed nebe, v tu míru, jakoby slunce stálo na poledne. Znamení válek, kteréž potom v Čechách nastaly, zvláště když Jan Žižka z Trocnova pro usmrcení Mistrův Jana Husa a Jeronýma Pražského bouřiti a pro kalich horliti počal. (MS. Cuthen).

Léta 1420. **Toho roku** byla tak teplá zima, že 20. března začalo kvísti štěpoví a čtvrtého dne dubna i vinice. (Fabricius).

Léta 1423. **Téhož** léta v outerý před sv. Petrem a Pavlem, neb **22. června.** Když Bohuslav z Švamberka hejtman Žižkův do Prahy s lidem svým přijel, spadly veliké kroupy v Praze a okolo Prahy, jakýchž lidé za svého věku nepamatovali. (Hájek fol. 400).

Léta 1431. **Téhož** léta dne **13. února.** Bylo zatmění celého Slunce, jehož účinkové vlekli se za 12 let. (Lupacius).

Roku 1432. Dne **17. ledna.** Sníh veliký v Čechách spadl, takže lidé nemohli do měst jezdit ani chodit, též přitom byla také zima prudká a ostří větrové, nato následovalo suché léto, pak před žněma teprv spadly velké deště a rozvodnění. **Ten čas** také bylo v Čechách mnoho lososův a velké draho, strych žita platil 34 groše. (MS.) **Téhož** roku **23. listopadu** nastala zima veliká, takže lidé pěši i jízdní mřeli na cestách, a trvala bez přetržky až do masopustu. (MS.)

Léta 1433. **Téhož roku** byla po žních velká drahota a nedostatek chleba, strych žita platil 40 gr. a hrachu 44 gr. i dražeji. (Chron. Reg. Hradec.)

Léta 1436. Dne **30. listopadu.** Byla zima velmi ukrutná a sníh náramně veliký spadl, jakéhož lidé od sta let nepamatovali. Ten sníh stál až do konce února měsíce příštího roku, však proto z jara velkých vod nebylo, že jih byl nenáhlý. Dobytek zimou mřel, štěpy, vlaské ořeší a breskvoví vymrzlo a řídko se co napravilo. (MS.)

Léta 1438. Dne **3. února.** Když slunce vycházelo, pustilo z sebe na Horu jako sloup ohnivý a krvavý zvýši dřevce jezdeckého. Potom hned toho roku byl mor v Čechách a nejvíce lidí z stavu panského a rytířského mřelo. **Téhož** léta dne **15. dubna.** Byl veliký mor po všech zemích a drahota ještě na

nejvyšším stupni stála. Neb toho roku v Erfurtě za peníz chleba nebylo více, než co vlaský ořech. Ale však obilí na polích dobře rostlo a z požeňání božího byla potom hojná žeň a po té drahotě, která téměř celých sedm let trvala, zase lacino. (Cuthen.)

Léta 1439 dne 4. dubna. Ukázala se na obloze kometa zsinale barvy. Potom toho léta okolo sv. Vavřince začal se v Čechách veliký mor a trval 13 nedělí. Nejvíc pak urození lidé mřeli. V Praze pomřelo lidu více než 11.000. Vůbec ten mor sloul veliký, o němž se téměř ve všech kronikách čte. (MS., Chron. Mansfeld.)

Léta 1442. Ten rok bylo v Čechách veliké sucho, takže mlejnové na potocích i také na velkých řekách stály. Dobytek na pastvištích hladem řval, protože tráva vyschla a obilí také drahé bylo, takže korec žita platil 2 groše a pšenice 3 ½ groše. Potom hned brzo o sv. Havle přišla tuhá zima, od které mnoho štěpů v zahradách zkázu vzalo. Však ale ten rok hojnost vína se obrodilo a v Šneperku hory stříbrné bohatě šly. (Chro. Regec. Hradec.)

Léta 1443 dne 6. prosince nastala veliká zima a trvala až do středopostí, takže mnoho lidí na cestách pěších i jízdních pomřelo. O Hromnicích stáda vlkův chodily a lidem pocestným velké škody činily. (MS.)

Léta 1444 dne 24. prosince. Kometa vidína s třemi ocasy rovnými proti poledni, a to někdy v noci, někdy ve dne, s nemalým podivením od lidí se spatřovala. (Hájek fol. 420.)

Léta 1445. Dne 9. září. Začal se v Čechách veliký mor, nejprve mřítí se začalo v kraji hradeckém, potom se ta rána i do jiných krajů roznesla. Mnoho tisíc lidí na hlízy a morní bolest pomřelo. Předtím okolo sv. Ducha vidína byla kometa. (Chron. Mansfeld.)

Léta 1471. Toho roku bylo veliké teplo a sucho. Šestého dne března kvetla fiala, na sv. Jana Křtitele prodávali již jablka a hrušky nové, před ss. Petrem a Pavlem bylo po žních, v polovici měsíce prosince bylo ještě na lukách kvítí spatřáno. (Curens.)

Léta 1472. Dne 23. ledna. Ukázala se na obloze kometa, měla dlouhý ocas, kterýž k východu obrátila, a trvala za dva měsíce. (Fabricius). Potom byla veliká sucha strz tři léta pořád, takže toho prvního roku místem dosti i veliké řeky přeschly, lesové se zapalovaly a mnozí ohňové onde i onde procházely. Větrové mnohé škody zdělaly a někde i stavení pobořily. Různice a války vznikly v Polště, v Čechách, v Uhřích, v Říši a v Frankrejchu. Toho také roku stříbrné hory okolo Šneperku pavovati se začaly. (Mechov. lib. 4. cap. 62 eCCe CVI CoMeta LVXIIt Fabric.)

Léta 1479. Dne 30. máje, v den sv. Ducha. **Toho léta** bylo velmi horké a suché léto, takže mezi Letnicemi a sv. Václavem nikdy nepršelo. Okolo ss. Petra a Pavla tak malé byly vody, že nikdež, krom na velkých vodách, mlíti nemohli. Však proto úrod bylo dosti. (Chron. Mansfeld.)

Léta 1480 dne 31. ledna. Toho dne a jiných potom, mimo vlastnost a povahu toho času tak neobyčejné teplo bylo, jako o sv. Janě, že i byliny některé rostly a místy stromoví se pupenilo i kvetlo. Nebo i předešlého roku zima teplá byla. (MS.)

Léta 1486 dne 21. dubna. V pátek a v sobotu před sv. Jiřím mráz neobyčejný byl a zima nad míru příkrá, sněhu také více než na čtvrt lokte napadlo, takže na sáních jezdit počali. Potom na sv. Marka přišlo odteplení a ten sníh rozpustil. Obilí toho roku byla veliká hojnost, ale vinicím mrazové uškodili. (Hájek fol. 453.)

Léta 1495. Dne 12. ledna, v neděli po Božím křtění, byly velicí větrové, měsíce ledna bylo mnoho dešťů a draho veliké toho roku všech věcí. Neb za groš míšenský dávali chleba coby čtyry libry vážilo. Potom po Všech svatých žito bylo po 10 gr., pšenice po 14 gr. a chleba sedm liber za jeden groš míšenský. (MS)

Léta 1499 dne 18. ledna. Tu noc po sv. Antonínu a před sv. Pryškou bylo v Čechách veliké a časté na mnohých místech blýskání a někde i hřímání. Potom až do konce toho měsíce ustaviční a náhlí dešťové, někdy sníh a časem kroupy přšely. (Fabricius.) **Byla toho** roku veliká úroda na obilí i ovotce, jakož od mnohých let nepamatovali. Vína taková hojnost, že ho neměli več líti, netoliko v Čechách, ale i v okolních zemích. (Hájek MS.)

Rozmary přírody od roku 1241 až do roku 1499 pro Vás, čtenáři milí, Jan Hejzelna na stránky kroniky své vepsal. Však i v dalších létech příroda lidem svou moc a sílu ukazovala. Na jejich rozmarech životy lidí závislé vždy byly a dodnes jsou.

Ale opusťme nyní jevy přírodní a přírody chování, jakož i úkazů nebeských, a zahloubejme se do

zápisů Jana Hejzelný, kdež mnohé zajímavosti o hornících, Hoře Kutné a městys Kaňku uvedeny jsou.